

Byrum som kommunikationsrum

Det nutidige netværks- og kommunikationsorienteret samfund stiller krav til udformningen af byrum, som på en måde strider mod vor søgen efter en stabil orden. Den søgen der igennem de seneste 20 år har resulteret i oprydning og genbefæstelse med granitbelægninger, i tungt men smagfuldt byinventar, og i kunst eller træer, der kan blive gamle så byen forbindes til evigheden.

Det moderne menneske tilbringer meget tid i mobilitetens rum på bagsiden af disse byrum, i rum der involverer biler, veje og de andre kommunikationsmedier. Mange af de møder mellem fremmede, der cirkulerer i byen, finder sted her, på andre steder end på og omkring byens pladser. I iveren efter at 'redde' byrummene har man glemt at mobilitetens rum også er vigtige sociale rum.

Bedre byrum kan struktureres omkring 'programstimuleringer', der baserer sig på grundige analyser af sociale og kulturelle forhold. Er der for eksempel et potentiale i de mødre, der passer deres børn hjemme fordi institutionerne er overfyldte?

Formålet må være at give plads for kommunikation og formidling mellem forskellige former for adfærd: Skaterens alternative rumlige navigation, bilistens formålsbestemthed, barnets leg, den ældres observeren, handelslivets og reklamens blanding af kommercielle, samfundsmæssige og etiske budskaber.

Det nye 'Bedre Byrum' kan tænkes som et netværksskabende medie, både som fysisk kommunikationsrum for bevægelsen i byen og som virtuelt kommunikationsrum for udvekslinger mellem mennesker.

Den konstante omvæltning og forandring af det bestående, som moderniseringen af samfundet resulterer i, betyder at præmisserne for skabelsen af nye byrum nu grundlæggende er anderledes end de var for 100, 50 eller bare 20 år siden.

Moderniseringen og urbaniseringen af samfundene har igennem et par århundreder været tæt sammenknyttet. Det har betydet at byerne og de fysiske rum der etableres igennem den stadige proces er centrale for det moderne menneskes opfattelse af det moderne liv og de muligheder der knytter sig til det, såvel som for ideen om 'samfundet'. I den aktuelle situation er det tydeligt at aflæse den adskillelse mellem kommunikationens, udvekslingens, den politiske og religiøse repræsentations og rekreationens rum i byerne, som processen har medført.

Denne strukturelle opdeling og fragmentering af byerne, der for 100 år siden ikke var nogen faktor overhoved, må det ved indgangen til det 21. århundrede ses som en grundlæggende præmis, hvis implikationer nøje må overvejes.

I begyndelsen af det 20. århundrede var det byrummets sammenhæng med den nye urbane kultur i de industrialiserede byer, der var det centrale spørgsmål. Man beskæftigede sig med hvordan denne kultur var opstået som følge af at de største af byerne havde udviklet sig til metropoler – centre for industriel produktion, handel og administration – og hvordan de dermed samlede forskellige mennesker der udvekslede varer og skikke. Denne nye urbane kultur, som var væsentligt forskellig fra den der fandtes før og udenfor denne by-type, var præget af det konstante møde med det fremmede og anderledes, som de moderne bymenneske blev udsat for i bevægelsen gennem byens rum. Byrum som gader, pladser, arkader, parker, men også cafeer, saloner og foreningslokaler dannede ramme for møder mellem mennesker fra forskellige samfundsmæssige sfærer, og for den enkeltes konfrontation med det der lå udenfor den kendte verden – måske varer og sprog fra den anden side af jordkloden. Konfrontationer som ikke kunne undgå at påvirke det moderne menneskes forståelse af sig selv og af den verden, som det var en del af.¹

Igennem den kraftige byvækst, der blandt andet var muliggjort af udviklingen indenfor produktions-, transport- og byggeteknologien, transformeredes således til stadighed ikke blot byerne og byrummene, men også de mennesker og kulturer der efterhånden blev en del af dem. En række centrale aspekter af denne kulturelle fornyelse og omvæltning, og disses sammenhæng med byrummene kan bruges som udgangspunkt for at forstå opgaven med at skabe 'bedre byrum' i den aktuelle situation.

Overgange, social centralitet og kollektivitet

Hvis man betragter byrummet, som stedet hvor den moderne kultur udspilles, som stedet for det enkelte individs transformation og fornyelse og som scenen for møder mellem ellers adskilte verdener, kan man anskue det som et overgangsrum. Det er et sted hvor ting og mennesker mødes og kan gennemgå en forandringsproces – en ramme hvori særlige begivenheder og anderledes adfærd kan udspille sig. Det kan være både samfundsmæssige politiske manifestationer eller individuelle manifestationer der flytter grænsen for den enkeltes udfoldelse. Denne karakter af samtidigt at fungere indenfor samfundet og dets regler og at være et muligt 'andet sted'

¹ Jeg refererer her primært til modernitets-teoretikere som Georg Simmel og Walter Benjamin og deres skrifter og fortællinger om bylivet i metropolerne.

udenfor samfundet, hvor nye uforudsete ting kan ske, er centralt for forståelsen af byrummet som socialt og kulturelt rum.

I metropolerne er markedsdage og forskellige festivaler, men også større samfundsmæssige omvæltninger (revolutioner) eksempler på hvordan byrummet kunne være sted for overskridende og nyorienterende aktiviteter, og de peger på hvorledes disse aktiviteter var afhængige af tilstedeværelsen af byrum for at kunne finde sted. På markedsdage, under højtider og fester² kunne folk få lov at drikke sig lidt fulde, slås lidt og måske fraternisere med fremmede og det andet køn. Indenfor bestemte afgrænsede rum i byen blev moralske koder og adfærdsregler midlertidigt ophævet eller fortolket en smule anderledes end udenfor. Sådant en 'ventil-funktion' kunne være central for en nutidig videreudvikling af byrummet.

De begivenheder der var grænseoverskridende var sammenstimlinger eller noget vi kan kalde socialt centrale begivenheder.³ Den sociale centralitet opstår når mange mennesker er samlet på det samme sted og det er forskellige former for byrums evne til at skabe social centralitet, der normalt interesserer os når vi diskuterer dem. Centralitet er en forudsætning for at mødet og udvekslingen mellem mennesker kan finde sted, og hænger sammen med den kollektive oplevelse.

Disse tre aspekter af byens sociale og kulturelle rum: Overgangsrum, social centralitet og kollektivitet, udgør centrale aspekter af det vi forstår ved et byrum. Og de peger på kritiske spørgsmål der må overvejes når 'Bedre Byrum' for det 21. århundrede skal udtænkes. Det centrale spørgsmål er: Hvordan kan man tænke sig byrummet som muligt overgangsrum der stimulerer social centralitet og kollektivitet i en aktuel kontekst, hvor det sammenfald mellem kommunikation og trafik, udveksling af varer, repræsentation af fælles værdi-begreber og rekreation, som i høj grad var til stede i metropolens gader og pladser, ikke længere eksisterer på samme måde?

De urbane felter og konkurrencen

I den aktuelle situation udvikler byerne sig i stigende grad som netværksbyer, eller urbane felter bestående af enklaver og bydele, der er løst sammenknyttet af infrastruktur. Derved bliver de til egentlige byregioner, det vil sige store bebyggede områder, der i modsætning til metropolerne er karakteriseret ved betydelige forskelle i tæthed og af forekomsten af store områder med ingen eller meget lav bebyggelse. Denne udvikling sker som en konsekvens af udviklingen af kommunikationsteknologien og infrastrukturen, som giver det moderne bymenneske mulighed for at bo et sted, arbejde et andet, fordrive sin fritid et tredje og skaffe fødevarer et helt fjerde. Samtidig afspejler byudviklingen ikke overraskende det fleksibilitets-krav og den markedsbaserede udvikling, der karakteriserer samfundet og de økonomiske strukturer i disse år. Igennem de seneste 20 år er der i stigende grad, ikke bare på nationalt men

² Danske eksempler er byfester, 1. maj-fejring, grundlovsfester, forårs- og midsommerfester. Fra det sydlige Europa er karneval, festivaler mm. de mest kendte eksempler.

³ Social centralitet er et begreb som sociologen og filosofen Henri Lefebvre har brugt til at karakterisere urbanitet med.

⁴ Det er økonomeren Ernest Mandel der har beskrevet disse udviklinger som 'Late capitalism'.

på et globalt politisk plan enighed om at satse på en fleksibel markedsbaseret udvikling. Denne fase af kapitalismens udvikling, den såkaldt sene globale kapitalisme⁴ skaber i kombination med markedets dynamik og uforudsigelighed helt nye præmisser for byudviklingen.

Det globale marked producerer, men lever samtidig også af en stadig strøm af nyheder. På dette marked konkurrerer firmaer og nationer gennem opfindelsen og lanceringen af nye ideer og produkter, ligesom byer konkurrerer gennem bydele og identiteter.

Identitets-regimet

En af de hyppigst anvendte konkurrencestrategier er at tilføje yderligere værdi eller identitet til et eksisterende produkt (added value). Denne værditilførsels-praksis bliver arkitekten i højere og højere grad en del af. Det specifikke og designede bruges til at markedsføre alt fra vaskepulver over typehuse til hele byer (den såkaldte 'Bilbao-model'⁵), herunder også byrum. Arkitekten bliver brugt til at tilføje ekstra identitet i en by der ellers kan virke forskelsløs, en tendens der går hånd i hånd med den fokusering på identitet der følger af byernes hastige udvikling til multikulturelle byer. Hver by og bydel må definere sin egen særlige identitet for at kunne konkurrere, og den valgte identitet må hele tiden justeres og tilrettes det valgte markedssegment. I

Den næsten forladte mole kan på grund af sin markante landskabelige kvaliteter rumme mange forskellige aktiviteter. Dette stykke infrastruktur udgør et kunstigt bylandskab med sin enorme og homogene asfaltflade, der præcist og uformidlet afsluttes mod den vandflade det derved næsten står i forlængelse af. Med afviklingen af molen som oplagringsplads og dens omprogrammering gennem den simple bemaling af fladen, bliver den et eksempel på, hvordan et byrum med særlige rumlige eller landskabelige kvaliteter kan tilpasses.

Fladen kan ikke bare bruges til tennis og bilkørsel, men også til mange andre former for aktiviteter, der kræver åbenhed, horisontalitet og god forbindelse til byens og landets infrastruktur. Forskellige urbane og kollektive begivenheder kan finde sted her. Foto: Tom Nielsen.

denne situation er det tydeligt at hver bydel udvikler sig som en selvstændig enklave. Konkurrencen mellem byer og bydele betyder således en markant fokusering på den enkelte dels særlige identitet. Man kan sige, at vi lever i et identitets-regime, hvor spørgsmålet om identitet eller rettere spørgsmålet om manglende identitet, bliver brugt både i konkurrence-øjemed og som generelt anvendeligt politisk argument.⁶ Identitet er blevet et 'plus-ord' som bruges til gennemtrumfe projekter og ideer. Det bliver set som et problem at leve et sted uden klar identitet, og det kollektive rum bliver ofte kritiseret for at stå uden nogen klar profil.

Spørgsmålet om identitet kommer derfor under alle omstændigheder til at stå centralt i den komplicerede politiske og organisatoriske proces, det er at projektere og realisere et bedre byrum her i starten af det 21. århundrede.

Identitets-regimets byrum

Fokuseringen på byrummets 'stærke' identitet har vist sig oftest at ende enten i en jagt på universelle og stabile abstrakte værdier som i modernismens humanisme, eller i et forsøg på at vende tilbage til en lokal eller regional kulturel betydning.

Ideologisk og arkitekturhistorisk relaterer disse to forskellige tilgange sig til på den ene side den internationale modernisme fra 1920'erne til ca. 1970 og på den anden side den modernismekritiske arkitektur fra 1960'erne til nu. Begge tilgange har i den danske arkitektur og planlægningskultur resulteret i noget der igennem det 20. århundrede har udviklet sig til nationale æstetiske dogmer så som 'enkelhed', 'robusthed', og ideer der kan 'pisses i sne'.

For begge disse tendensers vedkommende – modernismens universalisme og modernismekritikkens regionalisme – synes der at være tale om forsøg på at stabilisere betydning så meget, at den bliver grundlæggende. Ideen er at det kun er i dette grundlæggende og uforanderlige at en 'sand' identitet kan etableres.

Sådanne forestillinger om en total og homogen overordnet identitet som svar på presset fra identitets-regimet er problematisk på flere måder. Moderne betragtere af begrebet 'kultur' peger på at kultur ikke kan opfattes som en stabil enhed, men derimod består af mange forskellige dele. Mens nogle f.eks. kan siges at være stabile, muterer andre hele tiden (f.eks. ungdoms- og populærkultur) og antager nye former. Mange føler sig tættere på åndsfæller i andre byer eller måske på den anden side af

⁵ Med Guggenheim-museets opførelse på havnefronten i Bilbao, og den strøm af turister og penge der er fulgt til den ellers nedslidte og 'lukningstruede' industriby, har der været stor opmærksomhed på den såkaldte Bilbao-model. Ideen er at det gennem en målrettet investering i et 'flagskibs-projekt', med høj kulturel og signalmæssig værdi, er muligt at tilføre identitet og dermed investeringer til en by. Bilbao-modellen har sat gang i overvejelser hos mangan kommunaldirektør over den ganske verden i de seneste år. Det centrale spørgsmål der melder sig i forlængelse af dette er naturligvis: Hvor mange mesterværker og kulturhuse kan verden og den enkelte region bære?

⁶ Det hævdes ofte at fremmedgørelsen af det enkelte individ, der ses som roden til næsten alt ondt, skyldes manglede identifikationsmodeller. Både på individ-plan, men også i kraft af en fokusering på f.eks. boligområdets manglende identitet.

jordkloden, end på de mennesker der bor i deres eget kvarter. Værdifællesskaber og personlig identitet etableres i lige så høj grad omkring specielle og løsrevne interesser, som omkring en lokal kultur eller nedarvede traditioner. Yderligere problemer med disse modeller opstår, når de mange nye samfundsborgere med en anden etnisk og kulturel baggrund ikke har mulighed for at forholde sig til en regional tradition – de har ikke 'arvet' disse lokale kulturelle værdier.

Dermed falder en masse menneskers udfoldelser og 'kultur' udenfor de byrum der indrettes ud fra ønskerne om en stærk og stabil identitet, baseret på en grundlæggende forståelse af ordet.

Forsøgene på at indpode identitet og kvalitet i byrummene gennem tilførslen af gennemdesignet byinventar og belægninger i robuste og eksklusive materialer, fastlåser ofte byrummet og dets mulige brug, fordi de efterstræber et bestemt billede og en bestemt adfærd. Foto: Tom Nielsen.

De krav som et stadig mere globaliseret, netværks- og kommunikationsorienteret samfund stiller til udformningen af vores byrum synes således at være i strid med den søgen efter stabile lokale ordener, som vi ofte foretager uden at bekymre os for hvad der falder imellem og udenfor. En søgen der igennem de seneste 20 år har resulteret i oprydningen og i genbefæstelsen med granitbelægninger, i tungt, men smagfuldt byinventar, og i offentlig kunst eller træer der kan blive gamle og centrere byrummet samtidig med at byen forbindes til evigheden.

Kommunikations-rummene

Men noget falder udenfor denne type af rum. F.eks. alle de aktiviteter og hverdags-erfaringer der er knyttet til det at bevæge sig i byen, som udviklingen af netværks-byen har gjort til den vigtigste byrelaterede aktivitet.

Når byerne udvikler sig til byer bestående af socialt og kulturelt veldefinerede enklaver (shopping-byen, fritids-byen, IT-byen, indvandrerghettoen, de unges by osv.), bliver mobiliteten nemlig stadig mere central. Mobilitet – evnen til at bevæge sig både rent fysisk men også ved hjælp af kommunikationsinfrastruktur – må nu regnes som en uadskillelig del af livet i byerne.

Det er nemlig ikke længere muligt at opsøge og udnytte byens forskellige muligheder uden at bevæge sig over ganske store afstande. Ligesom udvekslingen af varer og service, blandt andet som følge af den øgede specialisering og konkurrence som moderniseringsprocessen til stadighed udvirker, ofte kommer til at foregå mellem lokaliteter der ligger fjernt fra hinanden.

En stor del af det moderne menneskes tid tilbringes således i det mobilitetens og kommunikationens rum, der ligger mellem byens enklaver. Det meste af denne aktivitet er fjernet fra og lagt om på bagsiden af de byrum, der er blevet etableret som stabile identitets-øer i de nutidige byer. Det betyder at mange af de møder mellem fremmede der cirkulerer i byen, som også karakteriserede det metropole byrum, finder sted mange andre steder end på og omkring byens pladser.

I iveren for at 'redde' og 'revitalisere' byrummene og den særlige stemning som man synes at kunne huske fra de historiske bymidter, har man undladt at overveje spørgsmålet om hvorvidt mobilitetens rum ikke i virkeligheden kan siges at være meget vigtige sociale rum. Og med mobilitetens rum menes der i høj grad også dem der involverer bilerne, vejene og de andre 'kommunikationsmedier'.

Uanset at udnævnelsen af centrale rum til fodgængerzoner har sine mange og indlysende fordele, har det også accelereret bevægelsen væk fra en situation hvor der, som i metropolerne, var et sammenfald mellem mobilitetens rum og de rum der var iscenesat og indrettet til forskellige kollektive aktiviteter og begivenheder. Hvor de fleste gader og pladser tidligere ud over at være transportkorridorer – også fungerede som byens 'forsider' med butikker og offentlige rum, er der i den nutidige by en adskillelse af disse funktioner. Mange kommunikationsrum findes på ydersiden eller bagsiden af de primære byrum, der nu forbeholdes fodgængere og en cirkulation indenfor det enkelte kvarters logik og definerede identitet.

Bedre byrum som kommunikationsrum

Et arbejde med at skabe kvalificerede byrum for det 21. århundrede bør derfor overveje muligheden af ikke nødvendigvis at tage sit udgangspunkt i den lette og hurtige etablering af et byrum med reference til en lokal kulturel 'arv' og med en klar arkitektonisk orden, eller via et såkaldt 'robust' formelt greb der sikrer byrummet mod at ændres eller 'forfalde' med tiden.

Derimod kan et nutidigt bedre byrum tænkes som rum der på en eller anden måde sætter denne mobilitet i sammenhæng med andre aspekter af det urbane liv; mødet med det fremmede, grænseoverskridelsen, den sociale centralitet og kollektiviteten. Som et egentligt alternativ til de mange byrum der er blevet etableret de seneste år i så betydningsladede og historiske rammer som muligt.

Et alternativ til den grundlæggende strategi er således at imødekomme kravet om identitet indenfor rammerne af et samfundssystem baseret på en fleksibel markedsøkonomi, ved at fokusere på hvordan mellemrummene mellem disse højt profilerede urbane identitets-enklaver bærer potentialet til at kunne fungere som kollektive rum, ved at inkludere flere bymæssige erfaringer end de rensede og i tiltagende grad mono-funktionelle centrale byrum.

Skaterparker og friluftsskøjtebaner, som i de senere år er blevet etableret mere eller mindre midlertidigt mange steder i byerne, er eksempler på byrum baseret på stimuleringen af bestemte aktiviteter. Disse byrum er svar på behov, der ikke umiddelbart var kendte eller synlige før de blev etableret. Der er ikke tale om store ombygninger og omstruktureringer af byrum, men om 'program-stimuleringer' gennem simple tilføjelser til eksisterende byrum.

Gennem placeringen af ramper det rigtige sted, hvor brugergrundlaget for denne type aktivitet er til stede, skabes et livligt kollektivt rum for skaterkulturen, eller i tilfældet med de åbne skøjtebaner, mere bredt appellerende socialt centrale rum. Foto: Tom Nielsen.

I mobilitetens og kommunikationens konkrete byrum, som de fleste mennesker hver dag bruger en god del af deres tid i, er det mødet mellem forskellige kulturer der er interessant – i modsætning til den homogeniserede fritids- og turistkultur og mere ensrettede livsform i identitets-enklavernes ghettoer. Nye bedre byrum i disse mellemrum kan imødekomme eller kan være med til at tilvejebringe kulturelle identiteter der endnu ikke har noget stabilt udtryk og som derfor bliver 'glemt' eller måske endda undertrykt i den store politiske jagt på grundlæggende identitet.

Det ville være den etiske dimension af sådan en strategi: At give plads til det der endnu ikke har plads.

Disse bedre byrum må have visse rumlige eller landskabelige karakteristika som kan optage forskelligheder og de må samtidig hele tiden kunne justeres i forhold til nyt indhold og nye krav. De kan aldrig designes eller besættes 'endeligt' og gives grundlæggende form sådan som den tunge granitbelægning og historicerende møblering og skiltning i mange af de nyere 'revitaliserede' byrum er eksempler på.

De nye bedre byrum kan som alternativ til en strategi baseret på en bygget og stabiliseret grundlæggende identitet struktureres omkring 'programstimuleringer', der baserer sig på grundige analyser af sociale og kulturelle forhold omkring den faktiske lokalitet. Det må undersøges hvilke behov der eksisterer i området og hvilke potentialer der kan tiltrække mennesker og herved skabe social centralitet. Er der f.eks. et potentiale i en masse ensomme ældre der kun med vanskelighed kan bevæge sig til fjerntliggende enklaver, eller er der behov for faciliteter for mødre der passer deres børn hjemme fordi institutionerne er overfyldte.

Bedre byrum mellem politiske, kommercielle og individuelle interesser

Markedsorienteringen og den kommercielle iscenesættelse af de urbane rum udgør i dag ikke undtagelsen men reglen. Byrummet er ikke et 'rent' offentligt rum hvor frie og lige borgere møder hinanden og de offentlige instanser der er indstiftet af demokratiet, sådan som det ofte tidligere har været tænkt.⁷

Derimod synes det som om at det netop er i mødet mellem individets alternative navigation i det kommercielt iscenesatte byrum at den urbane kultur i starten af det 21. århundrede fornyr sig. Normerne ændres hastigt ved at reklamerne, kulturens 'index' i et samfund baseret på fleksibel markedsøkonomi, indoptager nye kulturelle udtryk og værdier og forvrænger tidligere tiders 'autentiske' livsformer i karikaturer der kan bruges til at lancere et nyt produkt.⁸ Gennem brug og misbrug af varer og identiteter, der af producenterne var tænkt til at fungere på helt andre måder, etablerer kritiske forbrugere og ungdomskulturer alternative måder at udfolde sig i det urbane rum. Dette møde mellem kommerciel iscenesættelse og alternative praksiser

⁷ *Sådan forestillede man sig det offentlige rum i det 20. århundredes modernistiske forestilling, såvel som 1960'erne og 70'ernes kritik af denne forestilling. Denne idé har teoretisk været formuleret af bla Jürgen Habermas' og hans begreb om 'Den borgerlige offentlighed'.*

⁸ *Tænk på det seneste års Sonofon-reklamer med 'Polle fra Snave' som et af mange mulige eksempler.*

er en proces der konstant omdefinerer omstændighederne for og indholdet af et nutidigt byrum. Det åbner muligheden for en reformulering og reorganisering af et nyt og bedre byrum.

Det er således i den nuværende samfundsmæssige situation under indflydelse af den globale fleksible kapitalisme og det politiske identitets-regime oplagt at etableringen af et nyt byrum ikke kan forlades fuldstændigt på offentligt initiativ. Det er Foreningen Realdanmarks projekt 'Bedre Byrum' et glimrende eksempel på. Projektet eksemplificerer også at det i en sådan situation er naturligt at trække på så mange aktører som muligt.

Det oplagte udgangspunkt i forbindelse med udviklingen af det nutidige byrum er ikke den traditionelle opstilling af en vision ud fra mere eller mindre demokratisk definerede politiske mål. Udgangspunktet bliver snarere en fokusering på hvor potentialerne i de eksisterende situationer ligger, hvad de stabile værdier er og hvad der er under forandring.

I denne forbindelse må det overvejes i hvilke sammenhænge arkitekter og kommuner kan arbejde som de plejer og hvor helt andre typer af rådgivere og aktører må på banen.

Mellem en lokal bazar, en Shell-tank og en boligbebyggelse i Gjellerup opstår et livligt byrum i mødet mellem folk der sælger livremme fra bagagerummet på deres biler, studerende der køber billige fødevarer, alkoholikere der drikker og råber i flok, og andre der er afhængige af tanken og den forbipasserende vej for at komme til andre dele af byen. Foto: Tom Nielsen.

I udviklingen af det nye bedre byrum er arkitekterne ikke nødvendigvis dem der leverer færdige designs men måske snarere en slags kuratorer der organiserer de forskellige medvirkende, rum og aktiviteter omkring de konkrete fysiske rum, der er en forudsætning for at et virkeligt fleksibelt og inkluderende byrum og en ny kollektivitet kan opstå. Kommuner og offentlige forvaltninger må gennem en fleksibel administration leve op til et ansvar for at bidrage til byrummenes rolle som overgangsrum, hvor andre og nye aktiviteter og interesser kan opstå.

Det betyder at den orden der skal findes ikke kan være en homogen formel arkitektonisk orden, men en orden, (hvis det da overhoved er det rigtige begreb at anvende) der både er programmatisk og arkitektonisk.

Hvis byrummet skal tænkes som et kommunikationsrum, som et medium der kan tilpasses konkrete opgaver frem for som en fast grundlæggende fysisk form, må det involvere en række 'bløde ting', som tilknyttede funktioner, aktiviteter og virtuelle identiteter.

Bedre byrum som medie til at udtrykke og realisere forandring

Den hastige forandring var en præmis i de første moderne byer – metropolerne – og er det på mange måder stadigvæk. Alene derfor må byrummene være noget andet i dag end de var dengang.

Det metropole byrum var et sted hvor fremmede mødtes og hvor muligheden for udveksling mellem forskellige kulturer opstod. Dette var i høj grad baseret på en sammenpresning af mennesker og aktiviteter i byrum der både fungerede som trafik-korridorer, handelspladser, festpladser og repræsentative rum for stat og kirke. I dag, hvor der ikke længere er en sådan sammenpresning og et sådant sammenfald, må byrummet tænkes anderledes, hvis det skal kunne fungere som overgangsrum, der både er socialt centralt og ramme for kollektive begivenheder og mødet mellem forskellige kulturer.

Et bedre byrum i det 21. århundredes begyndelse er et byrum der kan fungere som rum for kommunikation og formidling mellem forskellige identiteter.

Kommunikationsrummet er et medie der er i stand til at inkludere forskellige måder at kommunikere og agere på: Skaterens alternative rumlige navigation, bilistens formålsbestemthed, barnets leg, den ældres observeren, flygtningens samtidige opretholdelse af sin etniske kultur og tilegnelse af en anden, de kommercielle aktører og reklamens blanding af kommercielle, samfundsmæssige og etiske budskaber. Der er et rum der selvfølgelig i høj grad karakteriseres af universelle kvaliteter som lys, rum, form men som gør det på en måde der er forankret i de evigt skiftende realiteter omkring sig.

At skabe rum med tidløse og grundlæggende æstetiske kvaliteter er således langt fra altid nok. Ofte vil det set fra et perspektiv hvor det er byrummets kvalitet som socialt centralt overgangsrum der vægtes, være en meget uheldig strategi. Den fornyelse og de omvæltninger som moderniseringsprocessen til stadighed resulterer i, betyder at kommunikationen og mødet mellem forskelle nu må foregå på en anden måde end for 100 år siden.

Kommunikation foregår gennem 'medier', både den fysiske infrastruktur (f.eks. vejen og de biler der kører på dem), men også gennem det vi normalt forstår ved kommunikations-medier som TV og internet.

Det nye 'Bedre Byrum' kan tænkes som et effektivt og netværksskabende medie, både som fysisk kommunikationsrum for bevægelse i byen og som virtuelt kommunikationsrum for udvekslinger mellem mennesker. Som et medie der både realiserer og udtrykker forandring.

I kraft af en særlig regulering af et eksisterende trafikrum blev en motortrafikvej i Tokyo i fire timer hver søndag i flere end 30 år til et socialt overgangsrum. Den er et eksempel på hvordan en kommunal regulering, eller det der kan kaldes programstimulering, kan være afgørende for at skabe disse overgangsrum. I Tokyo fungerede dette stykke af den uendelige asfaltflade som et midlertidigt byrum hvor unge, som uddannelsessystemet og familien ellers forsøger at indpasse, kunne udleve deres fantasier om at være punkere, drag-queens, rockabillys eller popstjerner. I et rumligt og tidsligt interval mellem alt det der ellers betragtes som primært.

Et tilsvarende eksempel er den rolle, som den lukkede Westside Highway på Manhattan havde som uformelt byrum i 1970'erne og 80'erne. Her var det planlægningsmæssig vilddræthed der førte til, at et stykke af denne hævede vejkonstruktion kunne fungere som ramme for en række kollektive begivenheder og aktiviteter. Foto: Tom Nielsen.

